

ДЕРИВАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ СУБСТАНТИВНОЇ ЗОНИ СЛОВОТВІРНОЇ ПАРАДИГМИ ГОМОНАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ-ОНОМАТОПІВ

У статті досліджено субстантивну зону гомональних дієслів сучасної української мови, зокрема визначено її структуру, розмежовано транспозиційні, мутаційні та модифікаційні деривати, схарактеризовано їхню словотвірну продуктивність, з'ясовано специфіку субстантивного словотворення відгомональних дієслів.

Ключові слова: дієслово-ономатоп, гомональне дієслово, субстантив, словотвірна парадигма, субстантивна зона, словотворчий формант.

Мова, як і усі явища об'єктивної дійсності, постійно розвивається, поповнюючи свій лексичний склад. Одним із джерел збагачення лексики сучасної української мови є словотворення на базі власних мовних ресурсів. Основні частини мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник), а також й інші класи слів слугують потенційним будівельним матеріалом, детермінуючи виникнення вторинної одиниці. Порівняно недавно сформований в українському словотворі основоцентричний підхід, який зорієнтований «на твірну основу, її функціональне навантаження у словотвірних актах» [7, 8], дає змогу виявити дериваційну спроможність того чи іншого лексико-граматичного класу твірних одиниць загалом та лексико-семантичних груп слів зокрема.

Для дослідження словотвірного потенціалу слів у мовознавстві використовують словотвірну парадигму, яку визначають як комплексну системоутворювальну одиницю, що являє собою «особливу мікросистему дериватів одного ступеня творення, об'єднаних тотожністю твірної основи і протиставлених словотворчими формантами» [3, 29]. В україністиці на основі аналізу структури й семантики словотвірних парадигм уже проаналізовано дериваційний потенціал прикметників [6], іменників [3], окремих лексико-семантичних груп дієслів [8; 12].

Словотвірна спроможність вторинних дієслів, тобто тих, що походять від інших частин мови, ще не була предметом спеціального наукового дослідження, що і зумовило актуальність нашої наукової розвідки.

Об'єктом пропонованого дослідження є відзвуконаслідувальні дієслова, або дієслова-ономатопи.

Дієслова-ономатопи об'єднані значенням «видавати або створювати звуки». Відповідно до типу діяча, тобто того, хто видає або створює звуки, їх поділяють на три основні групи: 1) гомональні, або дієслова на позначення звуків, що видає людина; 2) бестіальні, або дієслова, що позначають звуки, які видають тварини, птахи, комахи, плазуни тощо; 3) предметні, або дієслова, що позначають звуки, утворювані за допомогою предметів [1, 5].

У межах гомональних відзвуконаслідувальних дієслів виокремлюємо кілька семантичних груп, зокрема:

а) дієслова, що передають звуки, утворювані під час тихого, невиразного говоріння, наспівування: *белькотати, белькотіти, бормотати, бормотіти, бубоніти, буркати, буркотати, буркотіти, бурмотати, бурмотіти, мугикати, мурмотати, мурмотіти* тощо;

б) дієслова, що передають звуки, спричинені фізіологічними вадами мовлення: *гаркавити, сюсюкати, шамкати* тощо;

в) дієслова, що передають звуки, викликані певними фізіологічними процесами в організмі людини внаслідок хворобливого стану: *гикати, кахикати, крєктати, бухикати, чхати, шморгати, харчати, хрипіти, хроніти, ікати, соніти* тощо;

г) дієслова, що позначають звуки, утворювані певним емоційним станом: *гигикати, пхикати, пхинькати, пхукати, скімлити, скиглити, хихикати, хихотати, хихотіти, хлипати, хникати, хухати* тощо;

г) дієслова, що позначають супровідні звуковияви: *пихкати, пирхати, плямкати, пхукати, чвакати, сьорбати, тупати, хруммати, хрумкати, хрупати, цмокати, чвакати, човгати, шамотіти, шамрати, шаркати, шльопати, шморгати* тощо.

За ступенем семантичного наповнення дієслова-ономатопи належать до абсолютивних, тобто таких, що є «самодостатніми для вираження свого змісту й не відкривають обов'язкових правобічних позицій для заповнення їх словами-конкретизаторами» [9, 5]. Тому для них характерна факультативна сполучуваність, відсутність обов'язкових поширювачів, що певною мірою послаблює їхню словотвірну активність.

Деривати, утворені від гомональних дієслів-ономатопів, належать до трьох дериваційних зон – субстантивної, вербальної та ад'єктивної. Належність похідної одиниці до певної зони зумовлює діапазон словотвірних значень (транспозиційних, модифікаційних чи мутаційних) та відповідний набір словотворчих засобів.

Мета нашого дослідження – виявити словотвірний потенціал субстантивної зони гомональних дієслів-ономатопів.

Субстантивна зона репрезентована передусім транспозиційними похідними із загальним словотвірним значенням «опредметнена дія». Загалом виразниками цього значення є суфікси **-нн(-я)** (-анн(-я), -енн(-я), -інн(-я)), **-іт**, **Ø**, **-н(-я)**, **-няв(-а)**, **-от(-а)**, **-нин(-а)**.

З-поміж названих словотворчих засобів найпродуктивнішим, таким, що «виявляє особливу дієслівність» [10, 35], є суфікс **-нн(-я)** (-анн(-я), -енн(-я), -інн(-я)). Він утворює похідні від усіх гомональних дієслів-ономатопів, пор.: *белькотання, белькотіння, бормотання, бормотіння, бубоніння, буркання, буркотання, буркотіння, бурмотання, бурмотіння, бухкання, бухкання, гагакання, гаркавлення, гижикання, гикання, хахикання, кихкання, кректання, кувакання, музикання, мурмотання, пирхання, пихкання, плямкання, пхикання, пхихкання, пхукання, пчихання, сопіння, сюсюкання* тощо, напр.: *Од причілкового вікна долітало голосне, з присвистом, з гагаканням хропіння, хропіло ще кілька чоловік ...* (Ю.Мушкетик); *А на полу ще хтось спав і на печі також – чулося сопіння й тихе шемрання* (Ю.Мушкетик). Маючи нейтральне забарвлення, суфікс **-нн(-я)** (-анн(-я), -енн(-я), -інн(-я)) є найбільш функціонально активним, що забезпечує йому позицію доміанти серед віддієслівних іменників [2, 105; 4, 102; 14, 209].

Крім загального словотвірного значення «опредметнена дія», деякі субстантиви набувають предметних значень, зокрема результату, наслідку дії, що засвідчують лексикографічні джерела. За нашими підрахунками, 70% іменників на **-нн(-я)** (-анн(-я), -енн(-я), -інн(-я)) виражають і дію за значенням відповідного дієслова-ономатопа, і звуки, утворювані цією дією, пор.: *Удар ножем у спину ординцеві, передсмертне хрипіння ворога змусили на мить спинитися* (С.Тельнюк) і *Слухали стогін та хрипіння почепленого на гак Спиридона* (С.Тельнюк). Решта віддієслівних іменників із цим словотворчим суфіксом передає лише опредметнену дію, пор.: *бормотання, бормотіння, бухкання, гижикання, гаркавлення, гикання, музикання, пирхання, плямкання, пхихкання, пхукання, пчихання, тьхукання, хрумкотіння, хрупотіння, хукання, хухання, хухкання, чавкотіння, чвахання, чвахкотіння*, напр.: *Те бухкання чобітьми від хліва до хати лякало Дороша* (Гр.Тютюнник); *А потім гикання та іржання понеслося по дорозі* (Гр.Тютюнник).

Значно меншою кількісно є група похідних, утворених за допомогою суфікса **-іт**, пор.: *белькіт, буркіт, крекіт, тупіт, хихіт, хрумкіт, цмокіт, шепіт* тощо, напр.: *Крізь похлипи сну пробився страшний Шевчиків шепіт* (Ю.Мушкетик); *І таке там піднялось, нагорі, що аж старий гра хотів іти втишувати: крик, вереск, гуркіт меблів, хрип, гарчання, тупіт ніг, гупання тіл* (В.Винниченко). За нашими спостереженнями, цей суфікс не належить до власне транспозиційних, оскільки жоден з названих дериватів не реалізує тільки словотвірне значення «опредметнена дія». Деривати *буркіт, тупіт, цмокіт, шепіт*, окрім словотвірного значення «опредметнена дія», виражають мутаційне значення «звуки, утворювані цією дією». З огляду на те є всі підстави кваліфікувати суфікс **-іт** у названих субстантивах як транспозиційно-мутаційний. Слова *белькіт, хихіт, хрумкіт* виражають предметні значення, які виникли внаслідок семантичного переосмислення, що характерно для мутаційних змін.

В окремих випадках спостерігаємо звуження семантики під час словотвірного процесу. Слово *крекіт*, що належить до транспозиційно-мутаційних дериватів, утворилося внаслідок суфіксації (формант **-іт**) від дієслова-ономатопа *кректати*, за яким у лексикографічних джерелах закріплено два значення: 1) видавати уривчасті горлові звуки під час фізичного напруження, з болю; 2) уривчасто кричати (про качок, жаб і т.ін.) (СУМ, IV, 333). Своє мутаційне значення субстантив *крекіт* розвинув лише на основі другого дієслівного значення, а отже, словотворення спричинило звуження семантики в новоутвореному слові – перехід функціонування до сфери лише бестяльних дериватів, напр.: *Над стогами, над плавнями тягнуться на південь безконечні журавлині ключі, чути крекіт перелітних гусей та качок* (Ю.Мушкетик); *По затоках шаленіло жаб'є, покрило своїм крекотом усі інші звуки* (Ю.Мушкетик).

Іншим словотворчим засобом, який переводить гомональну дієслівну основу в іменникову, є нульовий суфікс, пор.: *соп, хлип, хрип, хрум, хруп, цмок, шепт*. На думку багатьох дослідників, словотвірний тип, у якому похідні утворені способом нульової суфіксації, належить до продуктивних [13, 72; 14, 177]. Щодо ступеня дієслівності названих вище дериватів, то деякі з них виражають два значення: первинне, дієслівне, і вторинне, семантично переосмислене, що уможливує кваліфікувати

аналізовані одиниці як транспозиційно-мутаційні, пор.: *Тепер до нього [Лавріна – О.К.] долинав кожен Киліянин поклик, кожен хлип (Ю.Мушкетик) і Мулисте дно запружинило під ногами, з хлипом вгинаючись верхнім пластом у прогниту підґрунтову порожнечу і знов підіймаючись (О.Гончар).*

Іноді рівень переосмислення достатньо високий, що спричинює переважання мутаційного значення над транспозиційним, пор.: *І чувся Спиридонів хрип: – Убийте... Убийте! (С.Тельнюк) і Уже втрачаючи свідомість, подумав [Яремко – О.К.], що то був не крик, а хрип (С.Тельнюк).* В окремих випадках зміщення акценту на нове, предметне значення зумовлює подальший розвиток багатозначності слова, поступову втрату зв'язку між різними значеннями колись єдиного слова і як наслідок – розпад полісемії аж до утворення омоніма, пор.: *цмок¹ : 1. Звуконаслідування, що означає уривчастий звук від хлюпання. 2. Уживається як присудок за значенням цмокати і цмокнути; цмок² : 1. Те ж, що і поцілунок. 2. Насос (СУМ, XI, 241).*

Значно меншу групу становлять деривати із суфіксом **-н(-я)**, який, переводячи дієслівну основу до іменникової, виражає значення сукупності, насиченості актів [2, 110], пор.: *тупотня, хихітня, шамотня*, напр.: *Його тираду перервала тупотня ніг у коридорі (П.Панч); Шамотня в залі не виухала, хоч, здавалося, голоси й притихли (І.Вільде).* Формант **-н(-я)** належить до засобів словотворення з власною експресивністю. У сполученні з дієсловами, більшість яких має виразний розмовний характер, він формує субстантиви зниженого відтінку значення [2, 110].

Експресивно забарвленим є утворений за допомогою суфікса **-ак** субстантив *хропак*, який, за свідченням лексикографічних джерел, виражає і опрідметнену дію, і звуки, спричинені цією дією (СУМ, XI, 155). Тип непродуктивний. За нашими спостереженнями, найчастіше функціонує у складі фразеологізму *давати (давити) хропака*, передаючи дієслівну семантику «спати міцно, з хропінням», напр.: *Дрова не рубані, води не принесено, а він [Павло – О.К.] – пузо на черінь, та й давить хропака (Г.Тютюнник).*

Деривати малопродуктивних словотвірних типів із суфіксами **-няв(-а)**, пор.: *тупотнява, хрупотнява, шамотнява* та **-нин(-а)**, пор.: *тупанина* виражають лише транспозиційне значення «опрідметнена дія», напр.: *В парку знялась страшенна стрілянина, галас, тупотнява (П.Колесник); Через який час до Василя виразно донісся крик паничів, тупанина ногами (Панас Мирний).*

У сучасній українській мові є похідні одиниці, які фіксують закінчену субстантивну транспозицію або етап, близький до її завершення. Вони утворені за допомогою суфікса **-к-** і його варіантів **-вк-, -нк-, -чк-**, пор.: *гикавка, хрипка, хрипавка*, напр.: *І так перестрашено, кумедно – на чотирьох – утікав [татарин – О.К.] до свого стану, що козаки реготали до гикавки (Ю.Мушкетик).* Семантична співвіднесеність з дієсловами внаслідок транспозиції втрачається і субстантив розвиває нове предметне значення «стан організму людини, спричинений тимчасовими фізіологічними процесами», що належить до сфери мутації.

Два субстантиви утворені за допомогою форманта **-от(-а)**, пор.: *пирхота, хрипота*. Словотвірний тип малопродуктивний [2, 110 – 111; 13, 72]. Аналізовані слова, як і в попередніх випадках, розвивають нове предметне словотвірне значення: *пирхота* – подразнення, лоскіт у горлі, а також кашель від цього (СУМ, VI, 358); *хрипота* – 1) утруднення в диханні, що супроводжується сиплими звуками; 2) сиплість, відсутність чистоти голосу (СУМ, XI, 146).

Кінцевого переходу від транспозиційного до мутаційного значення зазнав також утворений флективним способом [5, 119] дериват *хрипи*, що уживається зі значенням: 1. Грудна клітка, груди. 2. розм. Бронхи (ВТС, 1572), напр.: *Як Прохор вертався з корчми, підстерегли [сусіди – О.К.] його, напались і так побили, що одбили йому хрипи (І.Нечуй-Левицький).*

Відгомональні деривати на позначення носія процесуальної ознаки за внутрішніми та зовнішніми ознаками формують мутаційні словотвірні типи субстантивної зони. Виразниками вказаного словотвірного значення є суфікси власної експресивності – **-ан, -ець, -ун, -ик, -ій, -ай/-тяй, -ань, -ач, -ук(-юк), -к-** тощо, тобто суфікси, які в похідних іменниках передають конотативне забарвлення [11, 48].

Серед субстантивів домінують слова зі словотворчим засобом **-ун**. Загалом похідні із суфіксом **-ун** в сучасній українській мові вказують на поведінку особи, її вчинки, дії (*пустун, брехун*), темперамент людини, риси вдачі, темперамент людини (*балакун, говорун, веселун*), зовнішність людини (*товстун, хорошун*), побутові звички, які є окремими доповненнями поведінки (*верескун, плакун*) [2, 71; 11, 56]. Деривати, утворені від дієслів-ономатопів за допомогою форманта **-ун**, загалом акцентують акустичні властивості звуковияву (для бестіальних похідних) або мовлення (для гомональних похідних). Але якщо бестіальні субстантиви називають нейтрально носія процесуальної ознаки (*Десь у запіллі шкреблася миша, й цвіркуни немудро музичили під пічку (Ю.Мушкетик)*), то

гомональні похідні одиниці – *буркотун, буркун, крєктун, сопун, хрипун, хрєпун, чхун, шєпотун, шєптун* – є конотативно забарвлєними, напр.: *Якою оманливою буває людська зовнішність! Він спочатку не злюбив оцього буркотуна, а виявилось, що це добросердєчна людина* (Ю.Збанацький); *Я вам не пара... У мене є свій буркун дома* (Панас Мирний).

Дещо поступається за продуктивністю словотвірний тип відгомональних дериватів, утворєних за допомогою суфікса *-л(-о)*, пор.: *бухикало, гикало, плямкало, тупало*. Рівень експресивності у таких похідних збільшується. Слід зазначити, що відгомональні похідні із суфіксом *-л(-о)* є відносно новими одиницями, оскільки «Словник української мови» в 11-ти томах не фіксує таких утворєнь. Окремі з названих слів, зокрема *бухикало* (ВТС, 104), *гикало* (ВТС, 235), *тупало* (ВТС, 1485), зарєєстровано у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за ред. В.Бусєла. Слово *плямкало* не значиться у лексикографічних джерєлах. Проте приклади функціонування його у текстах художніх творів засвідчують повноправне існування як деривата зі словотвірним значєнням «носій процесуальної ознаки». Більше того, цей відгомональний аелєтив послужив джерєлом творєння українського антропоніма *Плямкало*, напр.: *Кошовий встав, одягнув кунтуш: – Йдіть гєть, – сказав. – Дам одвіт на військовому крузі. – Зараз давай! – закричав гєстролиций, з хвацькими вусами козак Плямкало* (Ю.Мушкетик).

Два деривати *гаркавець* та *гикавець* утворєні за допомогою суфікса *-єць*. Ці похідні, що зарєєстровані теж лише у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за ред. В.Бусєла, передають розмовний, знижений відтєнок із сємою доброзичливості [2, 74].

Поодинокими дериватами предствєлені словотвірні типи на позначєння носія процесуальної ознаки із формантами *-ій* (*шєптій*) та *-к(-о)* (*хрєпко*).

Отже, наповнення субстантивної зони гомональних дієслів-ономатопів є кількісно неоднаковим. Близько 60% становлять дієслова, від яких утворєно лише по одному субстантиву (*бубоніти* → *бубоніння*, *кахикати* → *кахикання*, *музикати* → *музикання*), 20% складають слова, які є твірними для двох похідних одиниць (*пирхати* → *пирхання, пирхота*, *плямкати* → *плямкання, плямкало*, *хрупотіти* → *хрупотіння, хрупотява*), 16% дієслів є джерєлом трикомпонєнтної субстантивної похідності (*буркати* → *буркання, буркіт, буркун*, *крєктати* → *крєктання, крєкіт, крєктун*, *цмокати* → *цмокання, цмок, цмокіт*). Решту відсотків припадає на гомональні дієслова, від яких утворєно чотири, п'ять, сім похідних іменників, напр.: *гикати* → *гикання, гикало, гикавка, гикавець* (4); *шєптати* → *шєптання, шєпт, шєпіт, шєптун, шєптій* (5); *хрипіти* → *хрипіння, хрип, хрипи, хрипота, хрипун, хрипавка, хрипка* (7).

Деривати, які з'явилися здебільшого внаслідок суфіксації, виражають п'ять словотвірних значєнь: «опредметнена дія», «результат, наслідок дії», «стан організму людини, спричинєний тимчасовими фізіологічними процесами», «орган дихання», «носій (виконавець) процесуальної дії». Виразниками першого значєння є здебільшого транспозиційні і почасти – транспозиційно-мутаційні словотворчі засоби. Другє словотвірне значєння реалізують транспозиційно-мутаційні та мутаційні словотворчі форманти і четвєрте та п'єте словотвірні значєння реалізують лише мутаційні суфікси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабакова О. Семантична структура та функціонування дієслів звучання : авторєф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Бабакова Ольга Володимирівна ; Запорізький національний ун-т. – Запоріжжя, 2007. – 20 с.
2. Безпояско О. Суфікси граматичної предметності / О.К. Безпояско // О.К.Безпояско, К.Г. Городєньска. Морфєміка української мови. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 103 – 122.
3. Валюх З. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія / Валюх Зоя Орєстівна. – Київ – Полтава : АСМІ, 2005. – 356с.
4. Городєньска К. Реалізація семантичного потенціалу дієслів у синтаксичних дериватах / К.Г. Городєньска // Словотвірна семантика східнослов'янських мов. – К. : Наук. думка, 1983. – С. 102 – 113.
5. Горпинич В. Сучасна українська літературна мова. Морфєміка. Словотвір. Морфонологія : навч. посібник для студ. філол. спец. вищих закл. освіти / В. О. Горпинич. – К. : Вища школа, 1999. – 207с.
6. Грєщук В. Український відприкетниковий словотвір / Грєщук В.В. – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 208 с.
7. Грєщук В. Теорєтичні засади основоцентричної дериватології / Грєщук В.В. // Грєщук В.В., Бачкур Р.О. та ін. Нариси з основоцентричної дериватології / за ред. Василя Грєщука. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – С. 6 – 38.
8. Джочка І. Реалізація словотворчого потенціалу дієсловами конкретної фізичної дії з семантикою створєння об'єкта : Актуальні проблеми українського словотвору : збірник статей / за ред. В.Грєщука. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С. 341 – 354.
9. Іваницька Н. Функціонально-семантичні параметри абсолютивних дієслів української мови : авторєф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Іваницька Наталя Борисівна ; НАН України, Інститут української мови. – К., 2000. – 20 с.
10. Лєсюк М. Транспозиція, мутація та модифікація значєння твірного слова / М.П.Лєсюк // Мовознавство. – 1987. – № 3. – С. 34 – 39.

11. Олексенко В. Словотвірні категорії іменника : монографія / В.П.Олексенко. – Херсон: Айлант, 2005. – 336с.
12. Пославська Н. Структура і семантика словотвірних парадигм дієслів із семою руйнування об'єкта : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Пославська Наталія Михайлівна ; Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника. – Івано-Франківськ, 2006. – 20 с.
13. Родніна Л. Суфіксальний словотвір іменників / Л.О.Родніна // Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 57 – 118.
14. Украинская грамматика / Отв. ред. В.М. Русановский. – К. : Наук. думка, 1986. – 359 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с. (ВТС – умов. скор.).
2. Інверсійний словник української мови. – К. : Наук. думка, 1985. – 812 с.
3. Словник української мови в 11-ти тт. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. IV. – 840 с. ; 1975. – Т. VI. – 832 с.; 1980. – Т. XI. – 699 с. (СУМ – умов. скор.).

В статті проаналізована субстантивна зона гомональних глаголів сучасного українського мови, в частині визначено її структуру, розмежовано транспозиційні, мутаційні та модифікаційні деривати, охарактеризовано їх словотвірну продуктивність, досліджено специфіку субстантивного словотворення гомональних глаголів.

Ключові слова: глагол-ониматоп, гомональний глагол, субстантив, словотвірна парадигма, субстантивна зона, словотвірний формант.

In this article the author analyzes the substantive zone of the homonal verbs in the Ukrainian language, identifies its structure, differentiates transpositional, mutational and modification derivatives, characterizes their word-formative productivity and elucidates the specific character of the substantive word-formation from the homonal verbs.

Key words: verb-onomatop, homonal verb, substantive, substantive zone, word-formative paradigm, word-formative formant.

УДК 811.161.2'373.43:070(477)

І. Я. Мислива-Бунько

СЛОВА З КОМПОНЕНТОМ *ЄВРО-* В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ: СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано та виокремлено семантичні групи складних слів із *євро-*: суспільно-політична, економічна, спортивна, побутова лексика. Простежено стилістичне навантаження дериватів із *євро-* в мові сучасних газет і журналів (книжність, емоційність, оцінність, характеристика, іронічність, дотепність), а також зазначено увагу на обґрунтованому вживанні цих лексем у сучасному медійному дискурсі.

Ключові слова: складне слово, аббревіатура, мова газети, емоційність, оцінність, експресивність.

Здобуття Україною незалежності, утвердження демократичного ладу та свободи слова у державі, стрімке поштовхування та розширення міжнародних зв'язків країни із Західним світом неабияк відобразилося в мові. Українська мовна система відреагувала активним запозиченням, проте не лише на лексичному рівні (найдинамічнішому та найвідкритішому), а й на словотвірному. Зокрема почалося залучення іншомовних слів та основ для деривації складних лексем. Нині в ЗМІ, як і українській мові загалом, простежується тенденція до інтенсивного використання складника *євро-* для творення аббревіатур.

На цю проблему оглядово звертали увагу дослідники загальноукраїнської та мас-медійної мов – Н. Клименко, Є. Карпіловська, І. Кочан, О. Стишов, О. Мітчук, М. Навальна, Г. Шаповалова, С. Климович, О. Гриценко, Ю. Педенко, Я. Прихода. Незважаючи на чисельні розвідки, присвячені цьому питанню, подібні деривати залишаються ще не достатньо простудійованими. З огляду на викладене вище наше дослідження набуває особливого значення та актуальності.

Мета статті – виокремити лексико-семантичні групи похідних із компонентом *євро-* та виявити основні стилістичні функції цих слів у мові газетно-журнальної публіцистики ХХІ ст.

Актуалізація складних лексем із *євро-* в українській мові пов'язана передусім із екстралінгвальними чинниками: «неполітичними змінами на карті Європи, європейським вибором України, новим діалогом між Україною та Європою» [6, 1]. Слово-основа *євро* ввійшло в обіг українців передусім зі значенням «дина грошова одиниця країн Європи, які входять до Європейського Союзу» [5, 245]. Констатуємо, що нині українська періодика засвідчує вживання компонента *євро* як самостійної лексеми з іншою семантикою «чемпіонат Європи з футболу», напр.: «...звля для *Євро-2012* знову в епіцентрі скандалу. Її у селян забирає держава для будівництва